

Odnos prema kineziološkim aktivnostima između vrtića ruralnog i urbanog područja u Karlovačkoj županiji

Mačečević, Matea

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:652474>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-20**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Matea Mačečević

**ODNOS PREMA KINEZIOLOŠKIM AKTIVNOSTIMA
IZMEĐU VRTIĆA RURALNOG I URBANOG PODRUČJA U
KARLOVAČKOJ ŽUPANIJI**

Završni rad

Zagreb, lipanj, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Matea Mačečević

ODNOS PREMA KINEZIOLOŠKIM AKTIVNOSTIMA
IZMEĐU VRTIĆA RURALNOG I URBANOG PODRUČJA U
KARLOVAČKOJ ŽUPANIJI

Završni rad

Mentor rada: doc. dr.sc. Marijana Hraski

Zagreb, lipanj, 2022.

SAŽETAK

Cilj ovog rada je prikazati odnos između kinezioloških aktivnosti urbanog i ruralnog područja Karlovačke županije te zadovoljstvo odgajatelja prostorom i opremom namijenjene za provedbu tjelesne i zdravstvene kulture. U radu će biti prikazano koliko puta tjedno djeca imaju tjelesnu i zdravstvenu kulturu u urbanom, a koliko u ruralnom području, koje su temeljne razlike u trajanju samog sata te istaknuti stavove ispitanika o važnosti tjelesne i zdravstvene kulture u odnosu na ostale razvojne segmente djece. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 12 vrtića, od toga 6 s urbanog područja, a 6 s ruralnog područja Karlovačke županije. Anketa je ispunjena od strane 36 ispitanika. Podaci su prikupljeni i analizirani uz pomoć anketnog istraživanja, a anketni upitnik je u elektronskom obliku distribuiran prema relevantnim ciljanim skupinama. Istraživanje je bilo provedeno kroz anketni upitnik koji je sadržavao 11 pitanja zatvorenog i otvorenog tipa. Dobiveni podaci su obrađeni deskriptivno kroz postotke te grafički prikazani. Na temelju provedenog istraživanja konstatirano je da se i u urbanom i u ruralnom području Karlovačke županije provodi sat tjelesne i zdravstvene kulture, ali da postoji razlika u kvaliteti i zadovoljstvu odgajatelja. Temeljne razlike su u kvaliteti opreme, rekvizita i sprava za provođenje sata tjelesne i zdravstvene kulture, ali i u trajanju i strukturi samog sata. Većina odgajatelja ističe kako je sat tjelesne i zdravstvene kulture jednako važan u dječjem razvoju, kao i ostali razvojni segmenti. U današnje vrijeme, vrlo je važan sat tjelesne i zdravstvene kulture radi sve veće prisutnosti sjedilačkog načina života i utjecaja tehnologije. Tjelesna aktivnost čini važan segment djetetovog pravilnog rasta i razvoja te redovito provođenje stvara dobre životne navike i doprinosi cjelokupnom razvoju organizma.

Ključne riječi: tjelesna i zdravstvena kultura, tjelesna aktivnost, kineziološke aktivnosti

SUMMARY

The aim of this paper is to show the relationship between kinesiological activities in urban and rural areas of Karlovac County and the satisfaction of educators with space and equipment intended for the implementation of physical education and health. The paper will show how many times a week children have physical and health culture in urban and how many in rural areas, what are the fundamental differences in the duration of the lesson and highlight the attitudes of respondents about the importance of physical education in relation to other developmental segments of children. A total of 12 kindergartens participated in the research, of which 6 from the urban and 6 from the rural area of Karlovac County. The survey was completed by 36 respondents. Data were collected and analyzed with the help of a survey, and the survey questionnaire was electronically distributed to relevant target groups. The research was conducted through a questionnaire containing 11 closed and open questions. The obtained data were processed descriptively through percentages and graphically presented. Based on the conducted research, it was concluded that in both urban and rural areas of Karlovac County, a physical education class is held, but that there is a difference in the quality and satisfaction of educators. The fundamental differences are in the quality of equipment, props and devices for teaching physical education and health, but also in the duration and structure of the class itself. Most educators point out that physical education class is just as important in children's development as other developmental segments. Today, the physical education class is very important due to the growing presence of a sedentary lifestyle and the influence of technology. Physical activity is an important segment of the proper growth and development of the child, and regular exercise creates good life habits and contributes to the overall development of the organism.

Key words: physical and health culture, physical activity, kinesiological activities

SADRŽAJ

1. UVOD.....	6
2. VAŽNOST TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE U PREDŠKOLSKOJ DOBI.....	7
2.1. NEDOSTATAK TJELESNE AKTIVNOSTI U DANAŠNJE VRIJEME.....	8
2.2. ULOGA RODITELJA	9
2.3. ULOGA ODGAJATELJA	10
3. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA	11
4. CILJ ISTRAŽIVANJA.....	13
5. METODE RADA	13
5.1. UZORAK SUDIONIKA	13
5.2. UZORAK VARIJABLI.....	13
5.3. METODE OBRADE PODATAKA.....	16
6. REZULTATI.....	16
7. RASPRAVA	29
8. ZAKLJUČAK	30
LITERATURA.....	31

1. UVOD

Ljudi se kreću na razne načine tijekom cijelog svog života te su sve tjelesne funkcije povezane s pokretom, stoga su kineziološke aktivnosti vrlo važne za naš organizam. Kineziologija je znanost koja se bavi proučavanjem procesa vježbanja te utjecaj tjelovježbe na ljudski organizam. Iz tog razloga, osnovni cilj kineziologije je kroz pokrete poboljšati ljudski organizam. Kroz tjelesne aktivnosti moguće je utjecati na zdravlje i poboljšati efikasnost rada na mnogim područjima.

Kod djece je posebno važna tjelesna aktivnost jer utječe na razvoj svih funkcija djeteta, potiče fizički rast, razvija se psihomotorički sustav te opća funkcionalna sposobnost djeteta. Djeca se kreću većinu dana te uče kako puzati, hodati, trčati, skakati i penjati se te je od najmanjih nogu važno usvojiti ispravne pokrete kako u kasnijoj dobi ne bi bilo zdravstvenih problema. Kroz tjelesne aktivnosti djeca stječu pozitivne životne navike, jačaju samopouzdanje, stvaraju pozitivnu sliku o sebi te se lakše socijaliziraju.

Djeca koja nemaju tjelesne aktivnosti imaju veći rizik od negativnog utjecaja na razvoj psihomotoričkog sustava, ali i drugih razvojnih segmenata. Također, mogu stvoriti probleme u socijalizaciji s drugom djecom radi manjka samopouzdanja i komunikacije s djecom. Manjkom tjelesne aktivnosti može doći i do pretilosti i nepravilnog držanja što rezultira ugroženim organizmom djeteta.

U vrtiću se pažnja posvećuje svim segmentima djetetova razvoja pa tako i psihomotoričkom razvoju kroz sat tjelesne i zdravstvene kulture. Međutim, sva djeca nemaju iste uvjete i mogućnosti za tjelesnu aktivnost koja pokriva sve ciljeve i zadaće pravilnog dječjeg rasta i razvoja. Iz tog razloga, odlučila sam provesti istraživanje na području urbanog i ruralnog dijela Karlovačke županije o kvaliteti sata tjelesne i zdravstvene kulture te usporediti dobivene rezultate.

Radi uočenih razlika između tjelesne i zdravstvene kulture na urbanom i ruralnom području Karlovačke županije, provedeno je istraživanje na istu temu čiji će rezultat pokazati zadovoljstvo odgajatelja u provođenju predmetnih aktivnosti s predškolskom djecom. Analizom podataka utvrdit će se postojeće stanje, ali i uvidjeti prostor za poboljšanje i unaprjeđenje tjelesne i zdravstvene kulture u vrtićima urbanog i ruralnog područja Karlovačke županije.

2. VAŽNOST TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE U PREDŠKOLSKOJ DOBI

Kako bi se utjecalo na pravilan razvoj i rast djece, kao i na njihovo zdravstveno stanje, vrlo je važna redovita i pravilna tjelesna i zdravstvena aktivnost od najranije dobi. To je dob kada dijete uči osnovne oblike kretanja kao što je puzanje, hodanje, trčanje, skakanje, penjanje, provlačenje i slično. Svakodnevne tjelesne aktivnosti utječu na stvaranje zdravih navika djece, a posebnu korist donose normalnom psihomotornom razvoju, zadovoljavanju osnovnih potreba za kretanjem i igrom te prevenciju različitih kroničnih bolesti. Osnovni oblik učenja kod djece je igra u kojoj je dijete angažirano emocionalno i fizički (Findak i Delija, 2001). Djeca u predškolskoj dobi trebaju biti u pokretu što veći dio dana kako bi se njihov živčano – mišićni i koštano – vezivni sustav pravilno razvijao. U određenoj dobi javlja se potreba za određenom slobodnom igrom (Lazar, 2007). Kroz slobodno kontroliranje svojih pokreta, djeca razvijaju spretnost i sigurnost, a učvršćuju karakter i volju. Djeca povećavaju samopouzdanje, stvaraju bolju sliku o sebi, uče nove vještine, isprobavaju nove sportove i aktivnosti s kojima se do sada nisu susreli te stvaraju nova prijateljstva.

Tjelesna aktivnost mora biti prilagođena djeci prema intenzitetu, trajanju i učestalosti kako ne bi narušila dječje zdravlje. Pravilna tjelesna aktivnost otkriva najveće dječje potencijale koji omogućuju njihov daljnji razvoj te na taj način utječe na poboljšanje antropološkog statusa. Također, doprinosi razvoju osnovnih motoričkih vještina, kao što su koordinacija, ravnoteža, preciznost, fleksibilnost i brzina reakcije na podražaje. Tjelesnom aktivnošću se stvara manji rizik od prekomjerne tjelesne težine koja za sobom povlači mnoga nepoželjna i opasna stanja u organizmu. Važna je za prevenciju kardiovaskularnih bolesti, kroničnih bolesti pluća, ali i određenih tipova raka i depresije. Tjelesna aktivnost pomaže u kvaliteti života (Heimer i Sporiš, 2016). Zajedno s prirodnim čimbenicima (sunce, voda i zrak) razvija u organizmu sposobnost obrane od štetnih vanjskih čimbenika, što je izuzetno važno za djecu da što više borave na otvorenome. Djeca koja se više bave tjelesnom aktivnošću mogu postići bolju regulaciju vlastitih emocija te bolje odnose s vršnjacima. Nadalje, u kasnijoj dobi, imaju veći kapacitet za suočavanje sa stresnim situacijama s kojima će se susretati tijekom života. Navike koje su djeca usvojila od malih nogu uglavnom ostaju kroz cijeli život. Također, podnose veća opterećenja, snalažljiva su te su spretnija u životu (Pejčić, 2005). Neodgovarajuća tjelesna aktivnost može kod djece stvoriti kontraefekt i tako direktno utjecati na smanjeni interes, samopouzdanje i stvoriti negativne osjećaje. Vrlo je važna i povezanost između tjelesnih aktivnosti i mentalnog zdravlja radi pozitivnih učinaka na

raspoloženje, smanjenje depresije, anksioznosti i stresa (Sindik, 2009). Od najranije dobi, tjelesna aktivnost utječe na poboljšanje opće motorike, koordinacije, fleksibilnosti, preciznosti i agilnosti te omogućava djeci stjecanje znanja o osnovnim elementima raznih sportova. Djeca stječu spoznaju o vlastitom uspjehu ili neuspjehu pri savladavanju raznih postavljenih zadataka, a grupne aktivnosti pozitivno utječu na socioemocionalni razvoj, samokontrolu, osjećaj odgovornosti, spremnost na timski rad i želju za pomoć drugome. Također, djeca stvaraju zdrave životne navike radi bitnih preduvjeta aktivnog i zdravog života što uključuje vođenje brige o higijeni i pravilnoj prehrani (Ivanković, 1978).

Prema Findaku (1995) „opće zadaće tjelesne i zdravstvene kulture su:

1. zadovoljavanje osnovne djetetove potrebe za igrom,
2. stvaranje uvjeta za skladan cjelokupan djetetov rast i razvoj i za radosno djetinjstvo,
3. omogućivanje djetetu da u igri surađuje s drugom djecom,
4. stvaranje uvjeta da se dijete osjeća zadovoljno i slobodno,
5. usvajanje zdravog načina življenja i navika nužnih za očuvanje vlastitog i tuđeg zdravlja i života.“

Sat tjelesne i zdravstvene kulture razlikuje se prema trajanju za svaku dobnu skupinu. Za mlađu dobnu skupinu predviđeno trajanje je 25 minuta, za srednju dobnu skupinu 30 minuta, a za stariju dobnu skupinu iznosi 35 minuta. Svaki sat tjelesne i zdravstvene kulture ima jasnu strukturu koju čini uvodni dio sata, pripremni dio sata, glavni dio sata koji se dijeli na A i na B dio i završni dio sata. Uvodni dio sata namijenjen je pripremi djece organizacijski, fiziološki i emotivno za daljnji rad. U pripremnom dijelu sata, priprema se dječji organizam na povećani napor koji slijedi. U glavnom dijelu sata ostvaruju se postavljene zadaće. Završni dio sata je namijenjen za približavanje psiholoških i fizioloških funkcija stanju u kakvom je bilo prije početka sata (Findak, 1995).

2.1. NEDOSTATAK TJELESNE AKTIVNOSTI U DANAŠNJE VRIJEME

Okolina djece ima veliki utjecaj na njihovu aktivnost, odnosno neaktivnost. Djeca s prekomjernom težinom najčešće vode sjedilački način života. Sjedilački način života dovodi do

pretilosti, koja je sve više rasprostranjena kod djece. S pretilosti se javljaju i mnoge kronične bolesti, a mogu se nastaviti i u odrasloj dobi. Ukoliko dijete nema dovoljno tjelesna aktivnosti, ugrožene su mu motoričke sposobnosti i opće zdravlje u kasnijoj životnoj dobi (Prskalo i Sporiš, 2016).

S razvojem tehnologije, sve je manje tjelesnih aktivnosti kod djece radi vremena provedenog ispred televizora, računala, tableta, mobitela i ostalih uređaja. Boravkom pred ekranima djeca gube i kontakt s vršnjacima, što može dovesti do gubitka socijalne neaktivnosti i manjka komunikacije sa stvarnim svijetom. Djeca se vrlo brzo naviknu na boravak pred ekranima te postoji rizik od stvaranja ovisnosti. Također, djeca shvaćaju doslovno većinu toga što vide na ekranima te sadržaj često nije primjeren njihovoj dobi.

Radi sve veće virtualizacije današnjeg vremena, tjelesna aktivnost često postaje sporedni životni čimbenik. Virtualni svijet odvodi djecu od njihovih vršnjaka i usavršavanja komunikacije, što u konačnici dovodi smanjene fizičke aktivnosti, a posljedica tomu je smanjena socijalizacija i nepravilna i nezdrava prehrana (Petrić, 2019).

Nadalje, istraživanja raznih autora ističu sličnosti i razlike između tjelesnih aktivnosti raznih urbanih i ruralnih područja. Božić (2018) ističe kako su djeca ruralnih sredina češće uključena u svakodnevnu sportsku aktivnost, za razliku od malog postotka djece urbanih sredina, dok Mišić (2020) zaključuje kako za pravilan, ispunjen, dobar i kvalitetan razvoj nije bitno gdje se dijete rodi i gdje odrasta nego što mu se pruža. Jenko Miholić, Hraski i Juranić (2015) ističu da su djeca u urbanom području sklonija bavljenju organiziranim aktivnostima putem sportskih organizacija, dok su djeca u ruralnim područjima sklonija slobodnom formiranju skupina.

2.2. ULOGA RODITELJA

Djeca od najmanje dobi „upijaju“ životne navike roditelja kroz praćenje njihovih obrazaca ponašanja. Roditelji djeci trebaju biti uzor te usmjeravati djecu u svakodnevnu tjelesnu aktivnost. Roditelji trebaju provoditi kvalitetno vrijeme sa svojom djecom te im pomoći u pronalaženju tjelesne aktivnosti koja zanima dijete. Na taj način, dijete razvija kreativnost, socijalne vještine i osjećaj odgovornosti (Virgillio, 2009).

Vrlo je važna dobra komunikacija između roditelja i odgajatelja radi razmjene informacija o efektima tjelesnih aktivnosti te edukacije roditelja i stvaranja poticajnog okruženja za tjelesnu aktivnost kod djece. Pojedini roditelji nemaju dovoljno razvijene roditeljske vještine ili nisu dovoljno informirani o samom razvoju djeteta, ne poznaju potrebe vlastite djece tijekom razvoja ili su nezainteresirani što se loše odražava na djetetove tjelesne aktivnosti (Virgillio, 2009).

2.3. ULOGA ODGAJATELJA

Odgajatelji imaju veliku ulogu u razvoju djeteta jer mogu učiti djecu pravim životnim vrijednostima od najranije dobi. Kako bi uspješno utjecali na primjeren razvoj djeteta trebaju imati brojna kineziološka znanja koja se stječu kroz redovno obrazovanje i dodatno usavršavanje. Valja imati na umu kako su djeca u tjelesnoj aktivnosti uključena svojim tijelom, osjećajima, željama i razumom. Iz tog razloga, treba ih podržati i pohvaliti tijekom gotovo svake tjelesne aktivnosti. Odgajatelj odabire tjelesne aktivnosti prikladne sposobnostima, mogućnostima, interesima i potrebama djece. Za djecu predškolske dobi je od iznimne važnosti da su stalno u pokretu. Tjelesna aktivnost ne smije biti niti prejednostavna, niti prezahtjevna. Iz tog razloga, vrlo je važno da odgajatelji osluškuju i prate mogućnosti djece kako bi osigurali kvalitetan rast i razvoj djece kroz primjerene tjelesne aktivnosti.

Kako bi odgajatelji bili što organiziraniji u radu te na što pravilniji način provodili tjelesne aktivnosti, važno je uvažavati metodičke principe. Uvažavanjem metodičkih principa, odgajatelji postižu očekivane rezultate.

Uz tjelesnu i zdravstvenu kulturu, odgajatelj radi zadovoljavanja ciljeva i zadaća razvojnih potreba djece provodi se još nekoliko različitih organizacijskih oblika rada: jutarnje tjelesno vježbanje, mikropredah, priredbe, šetnje, izlete, zimovanja i ljetovanja (Findak, 1995). Važnost redovitog provođenja svih organizacijskih oblika rada leži u zadovoljavanju urođene dječje potrebe za kretanjem.

Kako bi se djeci aktivnosti što više približile, važan je pravilan izbor metoda rada od strane odgajatelja. Često se u radu koristi više raznih metoda jer nadopunjuju jedna drugu, a razlikujemo metodu imitacije, metodu ilustracije, metodu dramatizacije, metodu usmenog izlaganja, metodu demonstracije, metodu postavljanja i rješavanja motoričkih zadataka, kombinirane metode vježbanja i sintetičku metodu vježbanja (Findak, 1995).

Vrlo je važno da odgajatelji potiču djecu i na igru jer ona pridonosi razvoju djetetovih psihosomatskih i psihomotoričkih sposobnosti, povećanju otpornosti organizma i učvršćivanju zdravlja (Kosinac, 2011). Neljak (2009) smatra kako su kineziološke igre značajne jer uključuju sve kapacitete i pridonose višestrukom razvoju djeteta i njegove ličnosti.

Kako bi odgajatelji bili uspješni u radu s djecom, prije svega, moraju voljeti svoj posao jer provođenjem aktivnosti s djecom direktno utječe na kvalitetu zdravlja i života djece te na njihov motorički razvoj i osobnost. Nadalje, odgajatelji moraju biti pripremljeni kroz jasno definiranje cilja tjelesnih aktivnosti, odabir prostora, opreme, sprava i rekvizita za provođenje aktivnosti te adekvatnu metodu rada.

3. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA

O temama, koje se odnose na direktnu evaluaciju kinezioloških sadržaja, vrlo je malo provedenih istraživanja. U posljednje vrijeme stavlja se sve veći naglasak na važnost kinezioloških aktivnosti radi mnogih povoljnih utjecaja na dječji razvoj, no vrlo je malo vrednovanja kvalitete istih u praksi radi kontrole relevantnih čimbenika. Naime, mnogo je različitih trenera, roditelja različitih dobnih skupina i načina života te skupine djece s različitih životnim navikama.

„Dakle, za pravilan, ispunjen, dobar i kvalitetan razvoj nije bitno gdje se dijete rodi i gdje odrasta nego što mu se pruža. Kao što i inače u životu sve ima svoje prednosti i mane, tako ih ima i odrastanje u ruralnim u urbanim sredinama, ali to nije nužno preduvjet manjku razvoja i nije razlog za nepoticajni razvoj djeteta. Igra je aktivnost vezana za djetinjstvo, svako se dijete igra ali ga u tome treba pravilno usmjeravati.“ – ističe autorica Mišić (2020) u svom radu na temu Spontane igre urbane i ruralne sredine.

Autorice Jenko Miholić, Hraski i Juranić (2015), u svom istraživanju, Urbano i ruralne razlike u bavljenju kineziološkim aktivnostima i provođenju slobodnog vremena učenika primarnog obrazovanja zaključuju sljedeće: „Jedina statistički značajna razlika koja je primijećena u odnosu gdje djeca odrastaju bila je u izboru kinezioloških aktivnosti kojima se djeca bave u svoje slobodno vrijeme. Naime ključ tih razlika nalazi se u slobodnom

formiranju skupina djece u ruralnim područjima, dok su djeca u urbanom području sklonija bavljenju organiziranim aktivnostima putem sportskih organizacija“.

U istraživanju na temu Razlike u strukturi slobodnog vremena između učenika urbanih i ruralnih područja, autora Badrić, Prskalo i Šilić (2011), donesen je sljedeći zaključak: „Nakon zadovoljenja životnih i školski obveza samo 23% vremena djeci preostane za aktivnosti koje se koriste prema osobnim interesima i preferencijama. Od aktivnosti koju djeca najčešće koriste u slobodno vrijeme svakako je gledanje televizije. Istraživanje je pokazalo da učenici koji žive u urbanom području više vremena provode u kineziološkim aktivnostima i igri od učenika koji žive u ruralnom području“.

U istraživanju autorice Kolić (2021), na temu Razine tjelesne aktivnosti i prehrabene navike djece rane i predškolske dobi s obzirom na mjesto stanovanja „...navodi se i važnost tjelesne aktivnost djece rane i predškolske dobi u različitim organiziranim ustanovama ili u slobodnom vremenu djeteta te pozitivnom utjecaju koji ima na rani rast i razvoj. (...) Roditelji djece ispunili su anketu s pitanjima koja su se odnosila na razinu tjelesnih aktivnosti i prehrabnih navika djece rane i predškolske dobi s obzirom na mjesto stanovanja. Prema rezultatima može se zaključiti da djeca iz dvanaest različitih županija, bez obzira jesu li odrasli u gradu ili na selu ili u primorskoj ili kontinentalnoj hrvatskoj, pripadaju kategoriji normalno uhranjene djece“.

„Vidljivo je kako su djeca ruralnih sredina češće uključena u svakodnevnu sportsku aktivnost, za razliku od malog postotka djece urbanih sredina, koji su uključeni u aktivnosti koje se provode 2 – 3 puta tjedno“, zaključak je autorice Božić (2018) na temu Razlike u interesima s obzirom na kineziološke aktivnosti djece u urbanim i ruralnim sredinama u slavonskim regijama.

Autorica Miočić (2019) u svom radu na temu Tjelesna aktivnost djece urbanih i ruralnih sredina ističe: „Odgajanje zdravih ljudi, u psihičkom i fizičkom smislu, neprocjenjivo je za svako društvo i sredinu. Nedostatak tehničkih i materijalnih uvjeta za rad ne daje nam za pravo oduzimati djeci njihovo pravo na vježbanje, i to svakodnevno“.

4. CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog rada je prikazati odnos između kinezioloških aktivnosti urbanog i ruralnog područja te zadovoljstvo odgajatelja s prostorom, spravama, rekvizitima, opremom i broju sati tjelesne i zdravstvene kulture. Također, kroz ovo istraživanje prikazana je koliko puta tjedno djeca u urbanom i ruralnom području imaju tjelesnu i zdravstvenu kulturu te kolika je razlika u trajanju samog sata. Jedan od ciljeva je bio i prikazati mišljenje ispitanika o važnosti tjelesne i zdravstvene kulture u odnosu na ostale razvojne segmente djece te imaju li djeca premalo sati tjedno tjelesnu i zdravstvenu kulturu.

5. METODE RADA

Za potrebe izrade završnog rada provedena je anonimna anketa u vrtićima na području urbanog i ruralnog područja Karlovačke županije. Ovim ispitivanjem htjelo se saznati zadovoljstvo odgajatelja načinom provođenja tjelesne i zdravstvene kulture te staviti u odnos dobiveni rezultati vrtića urbanog i ruralnog područja.

5.1. UZORAK SUDIONIKA

U istraživanju je sudjelovalo 12 vrtića. S urbanog područja 6 vrtića i 6 područja s ruralnog područja Karlovačke županije. Vrtići koji su sudjelovali u anketi s urbanog područja smješteni su u samom gradu Karlovcu, koji je jedino urbano središte Karlovačke županije. Vrtići koji su sudjelovali u anketi s ruralnog područja, nalaze se u okolnim sredinama, 2 vrtića su smještena u Ozlju, 2 u Duga Resi, a 2 u Ogulinu. Iako su Ozalj, Duga Resa i Ogulin gradska središta, prema broju stanovnika i osnovnih obilježjima ubrajaju se u ruralna područja Karlovačke županije. Anketa je ispunjena od strane 36 ispitanika.

5.2. UZORAK VARIJABLI

U istraživanju je korištena kvantitativna metoda. Podaci su prikupljeni i analizirani uz pomoć anketnog upitnika. Standardizirana anketa je distribuirana među odgovarajućim ciljanim skupinama od kojih su očekivani relevantni podaci o predmetu istraživanja. Podaci

su prikupljeni putem mrežnih stranica, a dobiveni rezultati su strukturiranih odgovora i jasnih odgovora na jasno definirano pitanje. Istraživanje je bilo provedeno kroz anketni upitnik koji je sadržavao 11 pitanja zatvorenog i otvorenog tipa:

1. Provodi li se u Vašoj ustanovi tjelesna i zdravstvena kultura (TZK)?

DA

NE

2. Ako da, koliko sati tjedno djeca imaju TZK?

1 sat

2 sata

3 sata

4 ili više sati

3. Koliko traje jedan sat TZK?

25 min mlađa dob

30 min srednja dob

35 min starija dob

Ostalo: _____

4. Jeste li zadovoljni opremom, spravama i rekvizitima za provedbu TZK u vašem vrtiću?

DA

NE

5. Molim Vas da kratko obrazložite Vaš odgovor na prethodno pitanje.

6. Tko provodi sat TZK?

Odgojitelj

Kineziolog

Medicinski radnik

Ostalo: _____

7. Koje segmente uključuje sat TZK?

Uvodni dio sata, pripremni dio sata, glavni dio sata (A i B dio), završni dio sata

Sat nema jasnu strukturu

Ostalo: _____

8. Smatrate li da je TZK važniji od ostalih segmenata razvoja koji se provode u vrtiću?

DA

NE

9. Molim Vas da kratko obrazložite Vaš odgovor na prethodno pitanje.

10. Jeste li zadovoljni načinom održavanja TZK?

DA

NE

11. Smatrate li da bi djeca trebala imati više sati tjedno TZK?

DA

NE

5.3. METODE OBRADJE PODATAKA

Dobiveni podaci iz anketnog upitnika su obrađeni deskriptivno kroz postotke kako bi na što razumljiviji način bio ilustriran rezultat provedenog istraživanja. Podaci su prikupljeni neposredno iz ranog odgojno – obrazovnog rada, vezanog za sat tjelesne i zdravstvene kulture, uzorci su izabrani tako da što točnije i što bolje predstavljaju populaciju na reprezentativan način. Radi bolje usporedne analize dobivenih rezultata, rezultati urbanog i ruralnog područja prikazani su u zasebnim grafičkim analizama vrijednosti. Kroz ovu metodu obrade podataka moguće je lakše opisati, usporediti, analizirati i kritički procijeniti dobivene rezultate istraživanja.

6. REZULTATI

Analizom prikupljenih podataka u ovom istraživanju, kojima se htjelo utvrditi odnos između kinezioloških aktivnosti u vrtićima urbanog i ruralnog područja Karlovačke županije, dobiveni su sljedeći rezultati.

Grafikon 1. Rezultat ankete urbanog područja na pitanje 1. Provodi li se u Vašoj ustanovi tjelesna i zdravstvena kultura (TZK)?

Grafikon 2. Rezultat ankete ruralnog područja na pitanje 1. Provođi li se u Vašoj ustanovi tjelesna i zdravstvena kultura (TZK)?

Dobivenim rezultatima utvrđeno je kako tjelesnu i zdravstvenu kulturu provode svi vrtići urbanog i ruralnog područja Karlovačke županije. Vrlo je pohvalno što svaki vrtić, obuhvaćen ovim istraživanjem, posvećuje pažnju motoričkom razvoju djece te prepoznaje važnost redovite tjelesne aktivnosti kao osnovni segment rasta i razvoja djeteta od najranije dobi. Također, dobiveni rezultat ukazuje i na svjesnost odgajatelja o važnosti urednog motoričkog razvoja djece (Grafikon 1., Grafikon 2.).

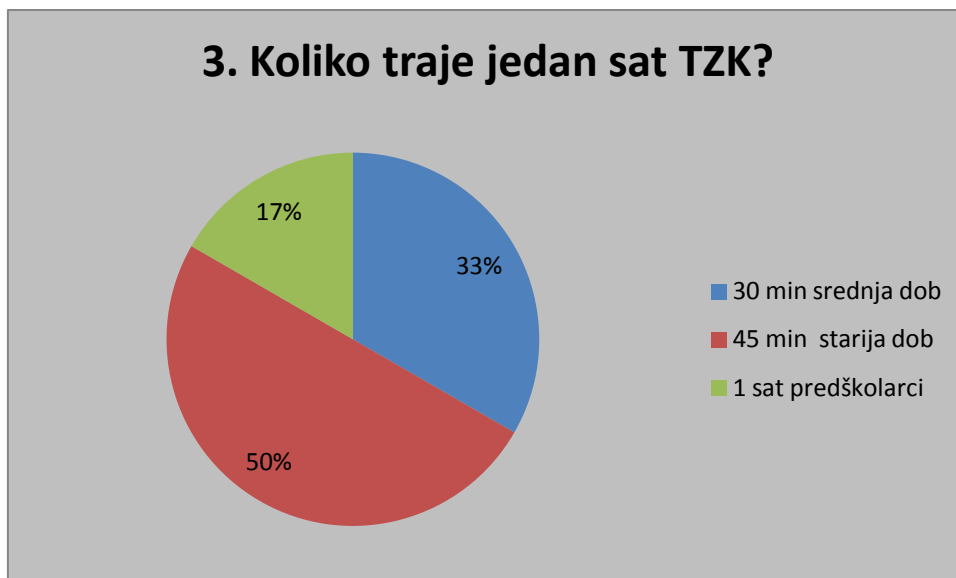

Grafikon 3. Rezultat ankete urbanog područja na pitanje 2. Ako da, koliko sati tjedno djeca imaju TZK?

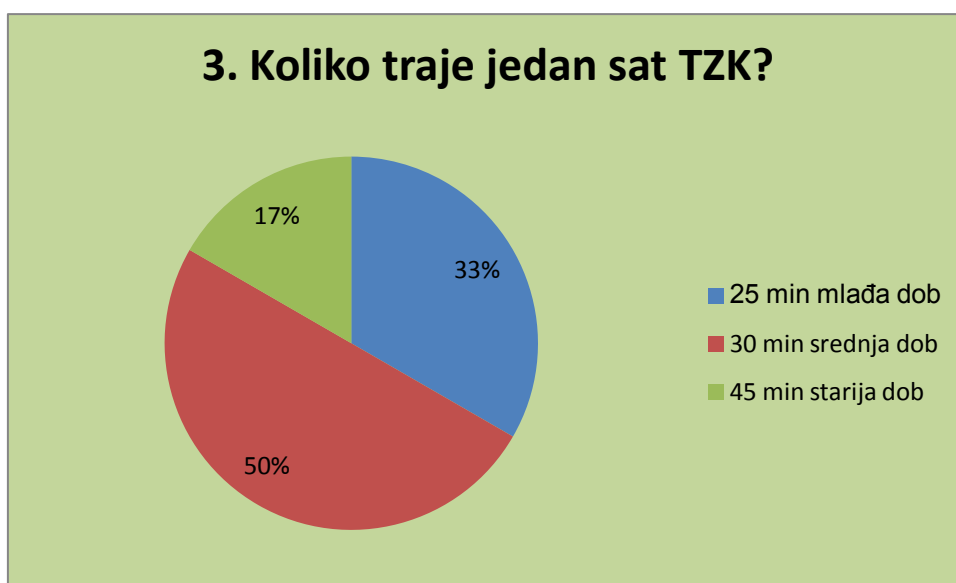

Grafikon 4. Rezultat ankete ruralnog područja na pitanje 2. Ako da, koliko sati tjedno djeca imaju TZK?

Iz dobivenih rezultata je uočljivo da djeca u urbanom području imaju u prosjeku više sati tjedno tjelesnu i zdravstvenu kulturu od djece na ruralnom području. U urbanom području, 50% djece ima tjedno 1 sat, dok 50% djece ima 2 ili 3 sata tjedno tjelesnu i zdravstvenu kulturu. U ruralnom području, većina djece ima 1 sat tjelesnu i zdravstvenu kulturu tjedno. Za pretpostaviti je da djeca u urbanom području Karlovačke županije imaju u prosjeku više sati tjedno tjelesnu i zdravstvenu kulturu radi toga što u nekolicini vrtića postoje skupine sa sportskim programom. Kroz sportski program djeca urbanog područja imaju u prosjeku više sati tjedno sat tjelesne i zdravstvene, a u ruralnom području to nije moguće radi nepostojanja sportskih programa unutar vrtića (Grafikon 3., Grafikon 4.).

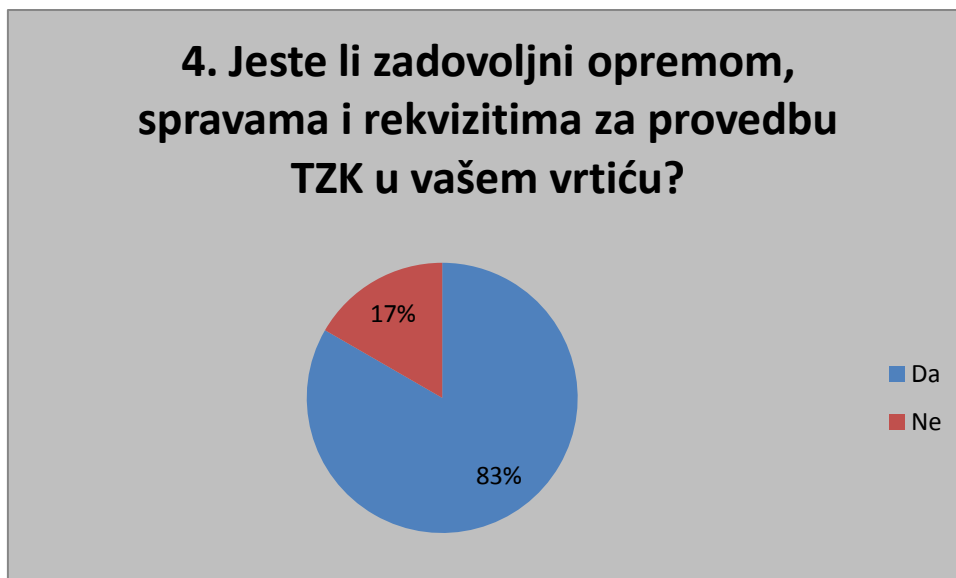

Grafikon 5. Rezultat ankete urbanog područja na pitanje 3. Koliko traje jedan sat TZK?

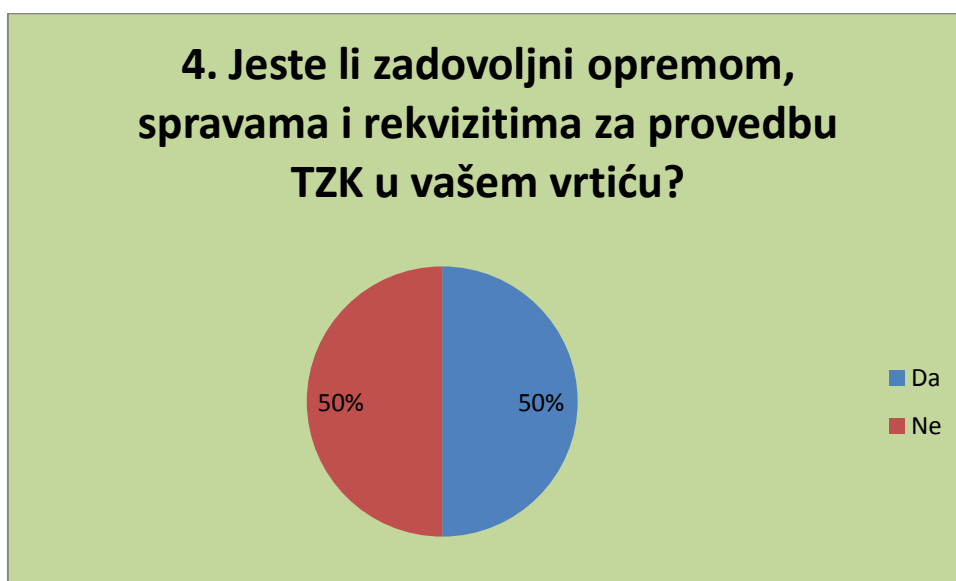

Grafikon 6. Rezultat ankete ruralnog područja na pitanje 3. Koliko traje jedan sat TZK?

U vrtićima urbanog i ruralnog područja vidimo da je trajanje sata tjelesne i zdravstvene kulture jednako. Razlika je u predškolarcima urbanog područja koji imaju sat tjelesne i zdravstvene kulture u trajanju od 1 sata. Uzimajući u obzir i rezultate prethodnog pitanja, možemo konstatirati da predškolarci urbanog područja Karlovačke županije imaju dulje trajanje sata tjelesne i zdravstvene kulture radi sportskog programa u pojedinim skupinama što na kraju očituje u duljem trajanju samog sata (Grafikon 5., Grafikon 6.).

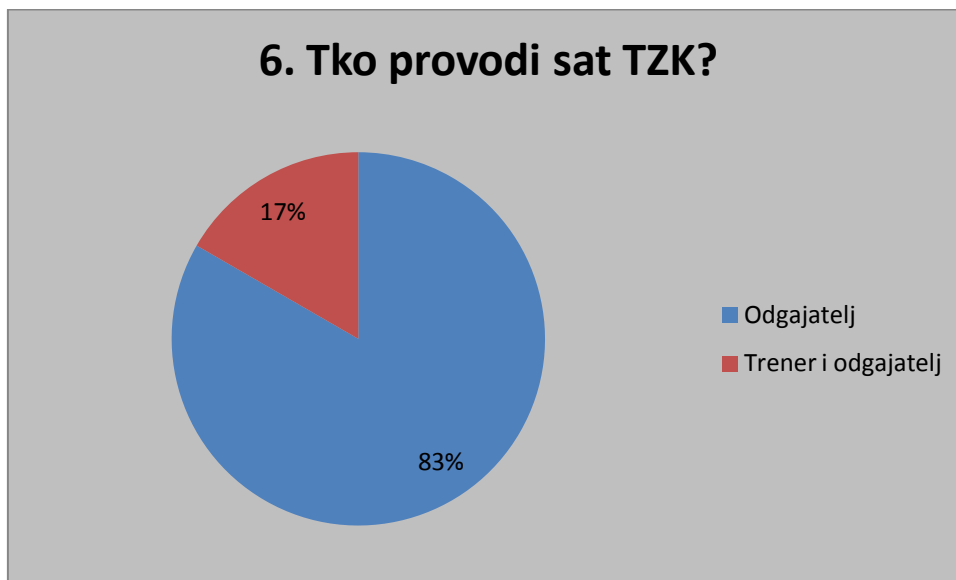
Grafikon 7. Rezultat ankete urbanog područja na pitanje 4. Jeste li zadovoljni opremom, spravama i rekvizitima za provedbu TZK u vašem vrtiću?

Grafikon 8. Rezultat ankete ruralnog područja na pitanje 4. Jeste li zadovoljni opremom, spravama i rekvizitima za provedbu TZK u vašem vrtiću?

U vrtićima urbanog područja je veće zadovoljstvo opremom, spravama i rekvizitima za provedbu tjelesne i zdravstvene kulture, dok je u ruralnom području jednak broj zadovoljnih i nezadovoljnih odgajatelja. Očekivano je da je veće zadovoljstvo kod odgajatelja u urbanom području, a razlog tomu leži u objektima koji su, odlukom grada, novoobnovljeni i novoopremljeni (Grafikon 7., Grafikon 8.).

U 5. pitanju ispitanici su trebali ukratko obrazložiti odgovor na prethodno pitanje. Ispitanici urbanog područja ističu kako imaju bogato opremljene dvorane, puno raznovrsne opreme, kako se dvorana nadopunjuje rekvizitima na početku pedagoške godine kroz zajedničku komunikaciju odgajatelja i pedagoga. Jedan ispitanik urbanog područja, koji je nezadovoljan opremom, spravama i rekvizitima za provedbu tjelesne i zdravstvene kulture u vrtiću ističe svoje nezadovoljstvo kroz nedostatak opreme, rekvizita te same dvorane. U ruralnom području, polovica ispitanika je zadovoljna opremom, spravama i rekvizitima za provedbu tjelesne i zdravstvene kulture u vrtiću iz razloga što imaju sve što im je potrebno za uspješno provođenje kinezioloških aktivnosti s djecom radi adekvatno uređenog i opremljenog prostora. Drugi dio ispitanika je istaknuo svoje nezadovoljstvo radi nedovoljnog broja opreme, sprava i rekvizita te tjelesnu i zdravstvenu kulturu provode u sobi dnevnog boravka ili na otvorenome ukoliko vremenske prilike to dopuštaju. Moguće je rezimirati da je u urbanom području, osim novoobnovljene većine objekata, veći budžet za nabavku opreme, sprava i rekvizita za adekvatnu provedbu tjelesne i zdravstvene kulture u vrtiću.

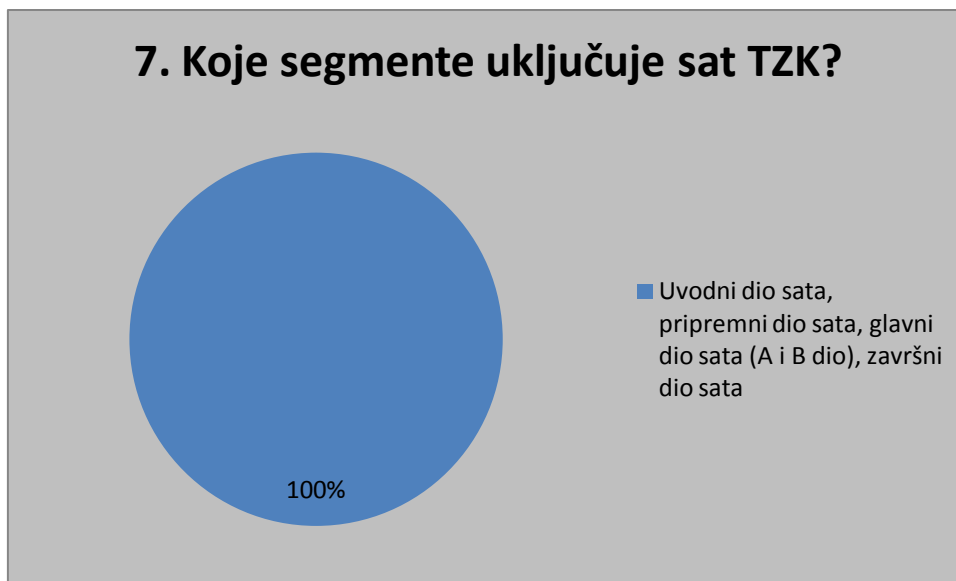

Grafikon 9. Rezultat ankete urbanog područja na pitanje 6. Tko provodi sat TZK?

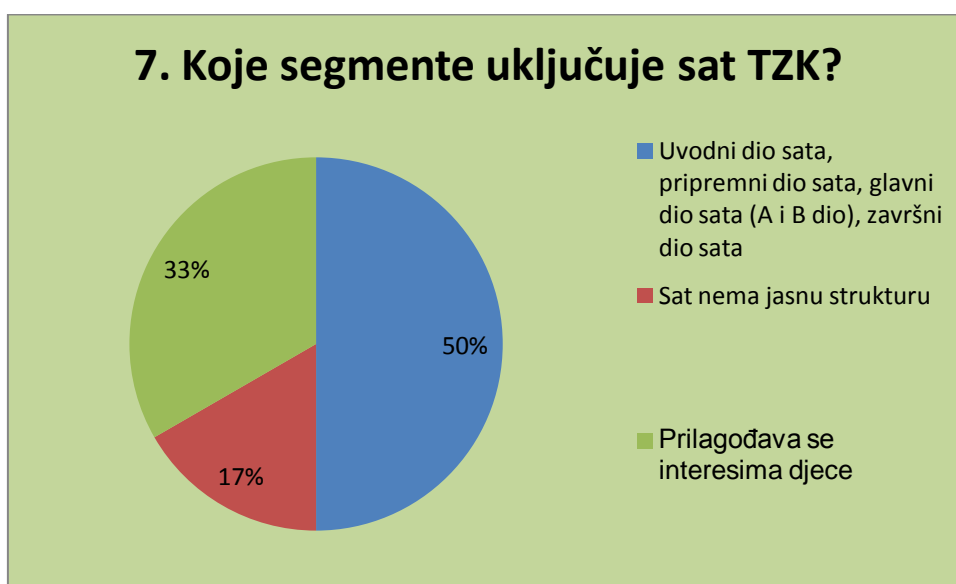

Grafikon 10. Rezultat ankete ruralnog područja na pitanje 6. Tko provodi sat TZK?

U ruralnom području, sat tjelesne i zdravstvene kulture provodi isključivo odgajatelj, dok u urbanom području pojedini vrtići na raspolaganju imaju i trenera. Razlog radi kojeg pojedini objekti urbanog područja imaju na raspolaganju trenera je postojanje skupina sa sportskim programom. U takvim skupinama, uz svakodnevne pojačane tjelesne aktivnosti koje provodi odgajatelj, treneri provode sat tjelesne i zdravstvene kulture s tjelesnim aktivnostima prilagođenim dobi predškolske djece. Treneri koji provode sat tjelesne i zdravstvene kulture u vrtićima su stručne osobe – kineziolozi (Grafikon 9., Grafikon 10.).

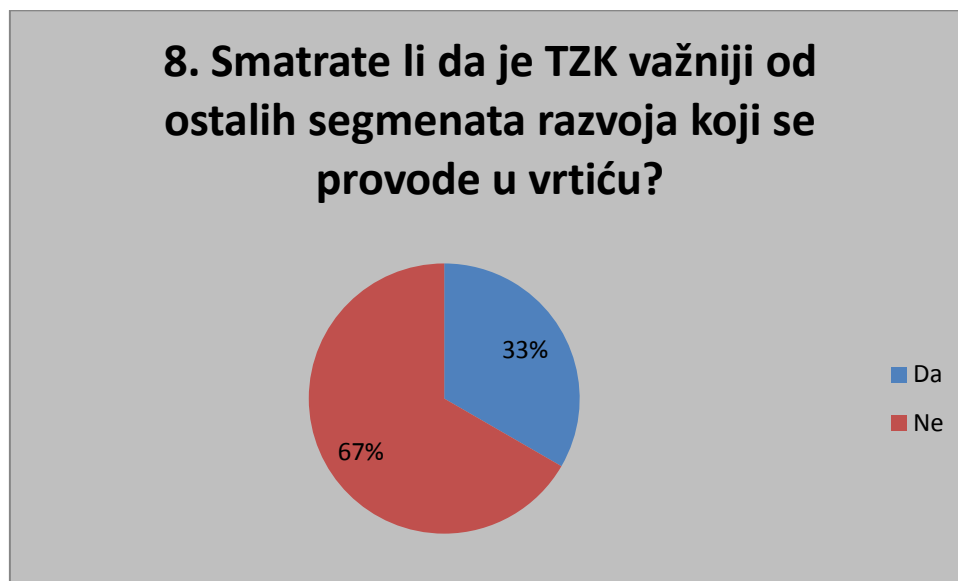
Grafikon 11. Rezultat ankete urbanog područja na pitanje 7. Koje segmente uključuje sat TZK?

Grafikon 12. Rezultat ankete ruralnog područja na pitanje 7. Koje segmente uključuje sat TZK?

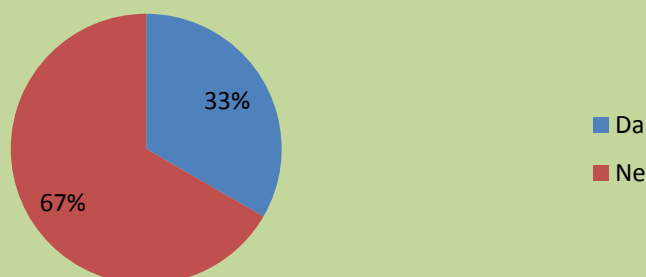
U vrtićima urbanog područja, sat tjelesne i zdravstvene kulture ima jasnu strukturu sata koja uključuje uvodni dio sata, pripremni dio sata, glavni A i B dio sata te završni dio sata. U vrtićima ruralnog područja, svega polovica ispitanika ističe kako im sat ima jasnu strukturu, dok ostali navode kako sat tjelesne i zdravstvene kulture nema jasnu strukturu ili kineziološke aktivnosti prilagođavaju interesima djece u datom trenutku. Prema dobivenim rezultatima, možemo pretpostaviti da pojedini objekti ruralnog područja nemaju jasnu

strukturu sata tjelesne i zdravstvene kulture iz razloga što postoji nedostatak opreme, rekvizita, sprava, ali i adekvatnog prostora za provođenje tjelesnih aktivnosti. Iz toga proizlazi nemogućnost poštivanja jasne strukture sata, već je sat potrebno prilagoditi stvarnim mogućnostima u objektu (Grafikon 11., Grafikon 12.).

Grafikon 13. Rezultat ankete urbanog područja na pitanje 8. Smatrate li da je TZK važniji od ostalih segmenata razvoja koji se provode u vrtiću?

8. Smatrate li da je TZK važniji od ostalih segmenata razvoja koji se provode u vrtiću?

Grafikon 14. Rezultat ankete ruralnog područja na pitanje 8. Smatrate li da je TZK važniji od ostalih segmenata razvoja koji se provode u vrtiću?

Trećina ispitanika urbanog područja smatra da je tjelesna i zdravstvena kultura za djecu važnija od ostalih segmenata razvoja koji se provode u vrtiću, a ostatak da nije. Kod ruralnog područja, omjer je isti – dvije trećine smatraju kako je tjelesna i zdravstvena kultura nije važnija, dok jedna trećina smatra kako je važnija od ostalih segmenata koji se provode u vrtiću. Možemo konstatirati kako većina odgajatelja smatra jednako važnim sve razvojne segmente djeteta, što je vrlo pohvalno. Valja naglasiti kako je potrebno jednako razvijati sva područja djetetova razvoja kako bi se u konačnici formirao zdrav cjelokupni organizam (Grafikon 13., Grafikon 14.).

U 9. pitanju ove ankete ispitanici su kratko obrazložili svoje odgovore na prethodno pitanje. Većina ispitanika urbanog područja odgovorila da tjelesna i zdravstvena kultura nije važnija od ostalih razvojnih segmenata te ističu da su svi segmenti razvoja jednako bitni za dobrobit djece i njihov pravilan rast i razvoj te da djeca trebaju imati zastupljene sve segmente kako bi se mogla u potpunosti razvijati. Ispitanici koji su se složili s tvrdnjom, ističu kako se cjelokupan razvoj djece temelji na psihomotornom razvoju te ukoliko motorika nije dovoljno razvijena ostali segmenti imaju određenu vrstu blokade u daljnjem razvoju djece. U ruralnog području, ispitanici kao razlog neslaganja s tvrdnjom da je tjelesna i zdravstvena kultura

važnija od ostalih razvojnih segmenata u vrtiću navode da su djeca cjelovita i jedinstvena bića čiji su svi segmenti njihova razvoja jednako važni i moraju biti podjednako zastupljeni. Također ističu da se intenzitet kinezioloških aktivnosti treba prilagoditi individualnim potrebama svakog pojedinog djeteta. S druge stranice, ispitanici koji su se složili s tvrdnjom navode kako su tjelesna i zdravstvena kultura, kao i pravilna prehrana polazište za zdrav i kvalitetan dječji rast i razvoj te da tjelesna i zdravstvena kultura ima višestran utjecaj na razvoj fizičke, motoričke, kognitivne i emocionalne segmente kod svakog djeteta. Iz prethodno navedenih rezultata, možemo rezimirati da se većina odgajatelja slaže kako je osnova kvalitetnog rasta i razvoja djeteta jednako uključivanje svih razvojnih segmenata.

Grafikon 15. Rezultat ankete urbanog područja na pitanje 10. Jeste li zadovoljni načinom održavanja TZK?

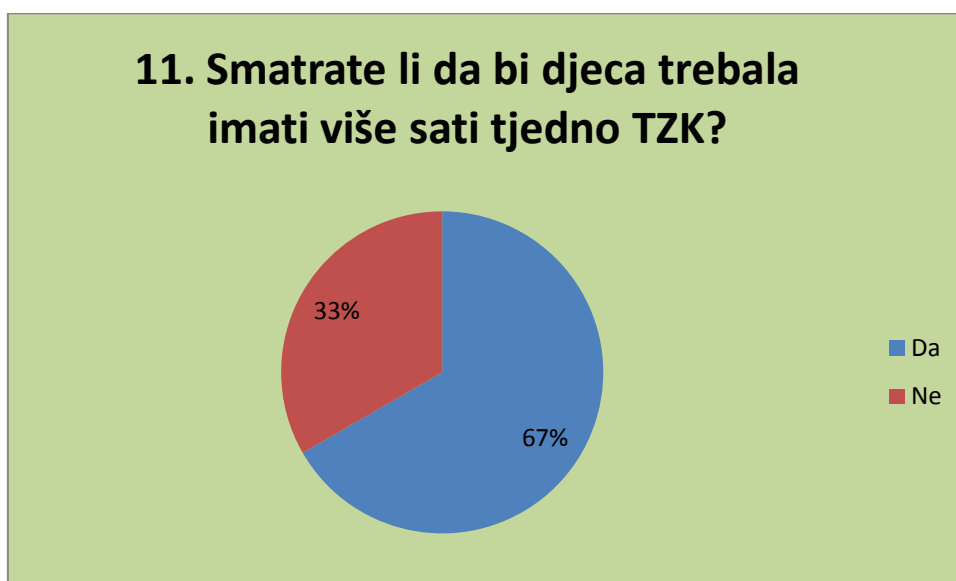

Grafikon 16. Rezultat ankete ruralnog područja na pitanje 10. Jeste li zadovoljni načinom održavanja TZK?

Većina ispitanika i urbanog i ruralnog područja Karlovačke županije je zadovoljna načinom održavanja tjelesne i zdravstvene kulture u vrtiću. Pretpostavka tomu što je većina odgajatelja zadovoljna u načinu provođenja tjelesne i zdravstvene kulture je što većina ima odgovarajuće uvjete rada u kojima mogu provoditi tjelesne aktivnosti i na najbolji način utjecati na motorički razvoj djece (Grafikon 15., Grafikon 16.).

Grafikon 17. Rezultat ankete urbanog područja na pitanje 11. Smatrate li da bi djeca trebala imati više sati tjedno TZK?

Grafikon 18. Rezultat ankete ruralnog područja na pitanje 11. Smatrate li da bi djeca trebala imati više sati tjedno TZK?

U urbanom području je jednak omjer ispitanika koji smatraju i onih koji ne smatraju da bi djeca trebala imati više sati tjedno tjelesnu i zdravstvenu kulturu. S druge strane, većina ispitanika ruralnog područja smatra kako bi djeca u vrtiću trebala imati više sati tjedno tjelesnu i zdravstvenu kulturu. Prema dobivenim podacima možemo konstatirati kako više ispitanika s ruralnog područja Karlovačke županije smatra da bi trebali imati više sati tjelesne

i zdravstvene kulture jer se u prosjeku provodi manje sati tjelesne i zdravstvene kulture u vrtićima ruralnog područja, nego urbanog područja (Grafikon 17., Grafikon 18.).

7. RASPRAVA

Na temelju provedenog istraživanja i dosadašnjih istraživanja valja napomenuti kako je tjelesna i zdravstvena kultura važan razvojni segment djece predškolske dobi. Pravilnim kineziološkim aktivnostima treba pružiti dovoljno pažnje kako bi djeca imala normalan psihomotorički razvoj, u skladu sa svojom dobi. Tjelesna i zdravstvena kultura valja biti kvalitetno isplanirana i provedena od strane educiranog osoblja, a sadržaj treba biti raznovrstan, zanimljiv i u skladu s dobi djece s kojom se provodi. Kako tjelesna aktivnost pozitivno utječe na sve aspekte djetetova razvoja, potrebno je uključivati što više tjelesnih aktivnosti u djetetovu svakodnevicu.

Uspoređujući dobivene rezultate s rezultatima dosadašnjeg istraživanja autorice Miočić (2019), valja konstatirati kako nedostatak materijalnih uvjeta u pojedinim vrtićima ne bi trebala biti prepreka za provođenje dovoljno tjelesnih aktivnosti kod djece.

Veći broj ispitanika ruralnog područja ovog istraživanja se slaže kako bi djeca trebala imati više sati tjelesne i zdravstvene kulture tjedno. Učestalost sata tjelesne i zdravstvene kulture je iznimno bitna jer, kao što i zaključuju autori Badrić, Prskalo i Šilić (2011), djeca sve više vremena provode ispred ekrana te da djeca koja žive u urbanom području provode više vremena u kineziološkim aktivnostima i igri od djece koja žive na ruralnom području, stoga je važno povećati broj sati tjelesne i zdravstvene kulture u ruralnom području.

8. ZAKLJUČAK

Na temelju provedenog istraživanja može se zaključiti da se i u urbanom i u ruralnom području Karlovačke županije provodi sat tjelesne i zdravstvene kulture, ali da postoji razlika u kvaliteti i zadovoljstvu odgajatelja. Djeca u urbanom području imaju u prosjeku više sati tjedne tjelesnu i zdravstvenu kulturu te mogućnost provođenja iste uz trenere, u okviru sportskog programa, dok u ruralnom području sat tjelesne i zdravstvene kulture provodi isključivo odgajatelj. U urbanoj sredini vrtići su bolje opremljeni rekvizitima, opremom i spravama za rad, nego oni u ruralnom području. Većina odgajatelja urbanog i ruralnog područja ističe kako je motorički razvoj djece vrlo važan segment cjelokupnog dječjeg razvoja, no zajedno s drugim segmentima. Također, više odgajatelja ruralnog područja smatra da bi djeca trebala imati više sati tjelesne i zdravstvene kulture u vrtići, od odgajatelja u urbanom području.

U današnje vrijeme, sve je veći tehnološki napredak te samim time i virtualni svijet sve dostupniji djeci, stoga dolazi do smanjenja tjelesnih aktivnosti kod djece radi nedovoljno kretanja i pasivnog načina života. Sve više se govori o posljedicama nedovoljne tjelesne aktivnosti: nerazvijanje i smanjenje motoričkih i funkcionalnih sposobnosti, mogućnost lakšeg obolijevanja i nastupanje raznih poremećaja.

Fizička aktivnost za djecu ima mnoge koristi, stvaraju se dobre životne navike, dolazi do unaprjeđenja zdravlja i kvalitete života, smanjen je rizik za nastup raznih bolesti te dolazi do pozitivnog učinka na psihofizičko zdravlje djeteta. Djeca koja od najranije dobi žive aktivno, razvijaju mnogo pozitivnih osobina od koje valja istaknuti dobre radne navike, samodisciplinu, bolju sliku o sebi, bolju komunikaciju sa svojom okolinom, bolju higijenu, kvalitetniji razvoj osobnosti djece i još mnogo toga.

Tjelesna aktivnost se odvija kod kuće i u vrtićima kao sat tjelesne i zdravstvene kulture. Istraživanje je pokazalo kako u Karlovačkoj županiji svi vrtići provode sat tjelesne i zdravstvene kulture, no postoje razlike između urbanog i ruralnog dijela županije. Naime, u urbanom dijelu županije, djeca imaju u prosjeku više sati tjelesne i zdravstvene kulture, bolju opremu, rekvizite i sprave te su odgajatelji zadovoljniji samim načinom izvođenja aktivnosti. U ruralnom dijelu, kvaliteta tjelesne i zdravstvene kulture je nešto lošija.

Radi važnosti psihomotornog razvoja djece, potrebno je dodatno razvijati kineziološke aktivnosti u vrtićima radi dobiti cjelokupnog dječjeg rasta i razvoja.

LITERATURA

1. Findak, V. (1995). *Metodika tjelesne i zdravstvene kulture u predškolskom odgoju*. Zagreb: Školska knjiga
2. Prskalo, I. i Sporiš, G. (2016). *Kineziologija*. Zagreb: Školska knjiga
3. Findak, V. i Delija, K. (2001). *Tjelesna i zdravstvena kultura u predškolskom odgoju*. Zagreb: Edip
4. Neljak B. (2009). *Kineziološka metodika u predškolskom odgoju*. Zagreb: Kineziološki fakultet
5. Petrić, V. (2019). *Kineziološka metodika u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju*. Rijeka: Učiteljski fakultet Sveučilište u Rijeci
6. Ivanković, A. (1978). *Tjelesni odgoj djece predškolske dobi*. Zagreb: Školska knjiga
7. Sindik, J. (2009). *Kineziološki programi u dječjim vrtićima kao sredstvo očuvanja djetetova zdravlja i poticanja razvoja*. *Medica Jadertina*, 39 (1-2), 19-28
8. Pejčić, A. (2005). *Kineziološke aktivnosti za djecu predškolske i rane školske dobi*. Rijeka: Visoka učiteljska škola
9. Lazar, M. (2007). *Igra i njezin utjecaj na tjelesni razvoj*. Đakovo: Tempo
10. Kosinac, Z. (2011). *Morfološko – motorički i funkcionalni razvoj djece uzrasne dobi od 5. do 11. godine*. Split: Savez školskih športskih društava
11. Heimer, S., i Sporiš, G. (2016). *Kineziološki podražaji i ukupna tjelesna aktivnost u zaštiti zdravlja i prevenciji kroničnih nezaraznih bolesti*. Zagreb: Školska knjiga
12. Mišić, J. – M. (2020). *Spontane igre ruralne i urbane sredine (Završni rad)*. Zagreb: Učiteljski fakultet
13. Badrić, M., Prskalo, I., & Šilić, N. (2011). Razlike u strukturi slobodnog vremena između učenika urbanih i ruralnih područja. U: Prskalo, I., & Novak, D. (ur.) *Tjelesna i zdravstvena kultura u 21. stoljeću-kompetencije učenika* (str. 58-65). Poreč: Hrvatski kineziološki savez
14. Kolić, T. (2021). *Razina tjelesne aktivnosti i prehrambene navike djece rane i predškolske dobi s obzirom na mjesto stanovanja*. (Diplomski rad). Zagreb: učiteljski fakultet

15. Božić, L. (2018). *Razlike u interesima s obzirom na kineziološke aktivnosti djece u urbanim i ruralnim sredinama u slavonskim regijama*. (Diplomski rad). Osijek: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
16. Jenko Miholić, S., Hraski, M., Juranić, A. (2015). *Urbano i ruralne razlike u bavljenju kineziološkim aktivnostima i provođenju slobodnog vremena učenika primarnog obrazovanja. Zbornik radova Istraživanja paradigmi djetinjstva, odgoja i obrazovanja*. U: Prskalo I., Horvat, V. & Badrić, M. (ur.) *Zbornik radova Istraživanja paradigmi djetinjstva, odgoja i obrazovanja* (str. 136 – 145). Zagreb: Kineziološka edukacija sadašnjost i budućnost
17. Miočić, M. (2019). *Tjelesna aktivnost djece urbanih i ruralnih sredina*. (Diplomski rad). Pula: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
18. Virgillio, S. J. (2009). *Aktivan početak za zdrave klince: aktivnosti, vježbe i savjeti o prehrani*. Buševac: Ostvarenje

IZJAVA O IZVORNOSTI ZAVRŠNOG RADA

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristio drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.
